ЗНАЧЕННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

THE VALUE OF PROJECT TECHNOLOGY IN THE TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

У статті доведено доцільність застосування проектної технології під час професійної підготовки студентів спеціальності «Початкова освіта». Проектна технологія має важливе значення в освітньому процесі початкової школи. Мета статті – з'ясувати значення проектної технології у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи в закладах вищої освіти. Встановлено, що використання проектної технології дає змогу практично використовувати здобуті знання, сформувати навички роботи в колективі, реалізувати міжпредметний підхід у навчанні. Особливістю проектної технології є створення кінцевого продукту як результату проектної діяльності.

Ключові слова: освіта, підготовка вчителів, проект, проектна технологія, початкова школа.

В статье доказана целесообразность применения проектной технологии в профессиональной подготовке студентов специальности «Начальное образование». Проектная технология имеет важное значение в образовательном процессе начальной школы. Цель статьи – выявить значение проектной технологии в профессиональной подготовке будущих учителей начальной

школы в учреждениях высшего образования. Установлено, что использование проектной технологии позволяет практически использовать полученные знания, сформировать навыки работы в коллективе, реализовать междисциплинарный подход в обучении. Особенностью проектной технологии является создание конечного продукта как результата проектной деятельности.

Ключевые слова: образование, подготовка учителей, проект, проектная технология, начальная школа.

The article proves the expediency of using design technology during the professional training of students of the specialty "Primary education". Design technology is essential in the elementary school educational process. The purpose of the article is to find out the significance of the design technology in the training of future primary school teachers in higher education institutions. It has been established that the use of design technology makes it possible to practically use the acquired knowledge, to form skills of work in a team, to realize an interdisciplinary approach in teaching. A feature of the design technology is the creation of the final product as a result of the project activity.

Key words: education, teacher training, project, design technology, primary school.

УДК 378.14

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085.2019.12-2.30>

Купчак С.Б.,

аспірант кафедри теорії і методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

У Національній доктрині розвитку освіти України пріоритетним завданням вищої школи є професійна підготовка фахівців із вищою освітою, здатних до творчості, прийняття оптимальних рішень, таких, що володіють навичками самоосвіти й самовиховання, уміють узгоджувати свої дії з діями інших учасників суспільної діяльності [8].

Сьогодні перед закладами вищої освіти постає низка проблем, серед яких – підготовка майбутніх учителів початкової школи до вирішення завдань, передбачених Державним стандартом, а також формування предметних компетентностей учнів у процесі реалізації навчальних програм, підготовка майбутніх учителів із початкової освіти й урахування психологічних особливостей учнів закладів початкової освіти.

Державний стандарт початкової освіти 2018 р. передбачає всебічний розвиток учня, його здібностей, талантів, допитливості та компетентності [6]. За таких умов існування суспільства зміст освіти та педагогічний процес повинні бути спрямовані на розвиток кожної дитини, а предмети під час навчання мають зосереджуватися навколо учня [1, с. 6].

Упровадження нових програм і шкільних підручників вимагає комплексного підходу до підготовки вчителя початкових класів. Реалізовувати зміни

в підготовці студентів необхідно лише за умови, що кожен із них навчиться наполегливо й активно вчитися, зосереджувати свою увагу на підвищенні рівня фахової компетентності та збагаченні власного педагогічного досвіду [7].

Новий зміст, цілі та завдання початкової освіти вимагають використання нових технологій навчання, методичних прийомів організації навчального процесу, а також свідомої та творчої діяльності вчителя. До таких інноваційних технологій належить і проектна технологія.

В останні роки проектна технологія активно використовується в закладах освіти всього світу і є засобом ефективного навчання та виховання, а також розвитку особистості. У зв'язку з реформуванням національної освіти відбувається впровадження методу проектів в українській школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичне обґрунтування проектної технології висвітлено у дослідженнях В. Зверева, В. Ігнат'єва, М. Поташик, В. Лазарева, М. Крупеніної, Г. Селевка, І. Сисоєвої, С. Шацького, які обґрунтували доцільність використання проектної технології у школі, розкрили основні методичні засади, а також описали алгоритм роботи з проектом.

У початковій школі організація навчальної проектної діяльності висвітлена у працях Т. Башинської,

Н. Грицай, В. Докучаєва, Л. Коваль, О. Онопрієнко, В. Тименко, М. Чобітька.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте у наукових публікаціях недостатньо розкрита проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації проектної технології. Актуальними є питання застосування проектів на заняттях із методичних дисциплін у закладах вищої освіти, що слугує підготовкою до їх впровадження майбутніми вчителями у подальшій професійній діяльності.

Мета статті – з'ясувати значення проектної технології у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи в закладах вищої освіти.

Завдання дослідження: розкрити сутність проектної технології, обґрунтувати доцільність її впровадження в початковій школі, визначити особливості підготовки студентів до використання проектної технології.

Виклад основного матеріалу. У сучасній початковій школі впродовж останніх років проектна технологія починає активно впроваджуватися в освітньому процесі. Основним завданням методу проектів є перехід від теорії до практики, дотримання необхідних вимог на кожному етапі навчання та правильне поєднання знань. Значення проектної технології полягає у стимулюванні інтересів учня до проблем, які збагачують школярів певною сумою знань і можливістю застосування їх на практиці.

О. Демченко визначила такі особливості проектної технології діяльності:

- планування вчителем діяльності учнів протягом певного проміжку часу (тижня, місяця, семестру);
- зіставлення індивідуальної та колективної діяльності учнів під час виконання пошукової роботи;
- організація міжособистісного та колективного спілкування, взаємодопомоги;
- продумування доручень, які б відповідали уподобанням, здібностям, інтересам і запитам учнів;
- спрямування діяльності учнів на виготовлення певного продукту;
- створення ситуації, яка сприяє успіху [5].

Під час організації проекту є кілька важливих етапів:

- підготовчий (вид, мета, тривалість проекту);
- планування (як досягти поставленої мети, знань, форм і засобів інформації);
- виконання (виконання поставленої мети, збір та аналіз інформації, подання результатів);
- презентація проекту;
- підбиття підсумків виконаного проекту [2; 4; 5].

Проектна технологія дає можливість наблизити учнів до дорослого життя, а також сприяє всебічному розвитку особистості під час організації творчої діяльності.

Успіх застосування проектної технології залежить від того, наскільки вчителі початкових класів дотримуються алгоритму, організації проекту та знань теми. Використання навчально-методичної літератури про проектну технологію дасть можливість вчителю зробити процес навчання цікавим, корисним і змістовним, що допомагатиме вчителю опанувати проектну технологію у роботі з учнями.

Учителі, котрі організовують проектну діяльність, виконують такі функції, як:

- підтримання учнів і заохочення їх до активної діяльності;
- допомога школярам у пошуку інформації;
- координація роботи над проектом, але не безпосередня допомога учням у роботі.

Під час виконання проекту вчитель повинен знати можливості, інтереси та бажання учнів, а також бути креативним і толерантним.

Педагог має не тільки навчити школярів, але і через організацію навчального процесу сприяти розвитку творчого мислення учнів, умінь застосовувати свої знання на практиці. У роботі з учнями він має продемонструвати виконання певних дій або правил поведінки, а в подальшому процесі виконувати роль консультанта, правильно оцінювати свої дії та результат проекту. Під час виконання індивідуальної чи колективної роботи учитель створює доброзичливу або сприятливу атмосферу та випереджає можливі конфліктні ситуації. Він має вільно орієнтуватися у міждисциплінарному середовищі, знати сучасні інтерактивні методи та позитивно впливати на проектну роботу, надаючи учневі право вільного вибору.

Коли учні ще не знайомі з проектною технологією, учитель повинен бути ініціатором роботи та спрямовувати їхню діяльність у потрібне русло. Поступово, коли учні засвоїли основні принципи та вміння роботи над проектом, вони залучаються до обговорення теми проекту, а надалі – і до вибору проекту. Самостійна робота учнів розширюється, і вони можуть брати участь не тільки у виконанні проекту, але і в його плануванні. Якщо у класі між учнями створюються сприятливі умови для діалогу і дискусії, то в них формується вміння коректно та вільно висловлювати свої думки, навіть тоді, коли вони не збігаються з думкою вчителя чи інших учнів. Учитель має заохочувати учнів висловлювати свою думку, брати участь в обговоренні та виконанні проекту.

На думку педагогів, метод проектів позитивно впливає на розвиток і самореалізацію учня. Важливою рисою є повага до кожного учня, створення умов, які позитивно впливають на здобуття знань і формування вмінь.

У роботі з учнями під час застосування проектної технології вчителем використовується особистісно орієнтований підхід до навчання і досягається

результат за допомогою певних дидактичних принципів:

- дитиноцентризму – у центрі навчання – учень, котрий виявляє свою активність і під час виконання проектного завдання самореалізовується;
- кооперації – під час розв'язання проблемних завдань є взаємозв'язок між учнем і вчителем або учнів між собою у проектних групах;
- опори на суб'єктний досвід учня – застосування учнем наявних знань і досвіду;
- індивідуальності – урахування рівня розвитку творчих здібностей, інтересів учнів до конкретного виду діяльності, врахування темпу роботи;
- вільного вибору – учні самостійно вибирають тему проекту, мету, джерело інформації, партнерів, методи досягнення результатів і кінцевий результат подачі;
- зв'язок діяльності з реальним життям – учень поєднує теоретичні знання та практичні дії; проектна діяльність дає можливість учневі сприймати позитивно навколишнє середовище; проект передбачає результат [3, с. 7].

Під час підготовки майбутніх учителів початкової школи потрібно враховувати такі підходи:

- поєднання теоретичної та практичної підготовки майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій у майбутню педагогічну діяльність;
- впровадження основних положень технологічного підходу в зміст професійно педагогічної підготовки, як у теоретичну, так і в практичну частини;
- засвоєння студентом закладу вищої освіти теорії технологічного підходу й особистісно орієнтованої освіти загалом;
- формування технологічної компетентності під час теоретичної та практичної підготовки;
- ознайомлення під час професійно-педагогічної підготовки з поняттями «особистісно-орієнтована освіта», «технологічний підхід в освіті», «компетентнісний підхід в освіті», «педагогічна технологія», «інновації», «якість освіти» та ін.
- ознайомлення з класифікаціями педагогічних технологій [9, с. 353].

Проектна технологія створює умови, які передбачають розроблення навчального проекту. Якщо взяти до уваги думку О. Войного [3], то проекти розглядаються як об'єкт діяльності, що зароджується у свідомості суб'єкта, перетворюється в процесі впливу на нього й оформлюється в конкретній формі (продукт діяльності).

У навчальній діяльності ефективними типами проектів, які сприяють формуванню професійної якості студентів, є інформаційний, дослідницький, творчий, ігровий, практично орієнтований. Ці типи проектів доцільно використовувати на заняттях із таких дисциплін, як «Методика викладання освітньої галузі «Природознавство», «Методика викладання освітньої галузі «Математика» та ін.

Проектні технології, порівняно з іншими педагогічними технологіями, у процесі професійної підготовки студентів мають значні переваги, як-от:

- розвиток пізнавальної активності студентів;
- глибоке засвоєння програмного матеріалу;
- формування умінь і навичок самостійно конструювати свої знання;
- орієнтування в інформаційному просторі;
- узагальнення й інтегрування знань, які отримують студенти з різних джерел у процесі теоретичного і практичного навчання.

Залучаючи студентів до проектної діяльності, можна простежити, як студент прагне виявити свою ініціативу, стати комунікабельним у спілкуванні, представляє творчі й організаторські здібності, а також самовдосконалюється. Використання проектних технологій у процесі навчання розвиває проектні уміння та навички, що є необхідним надбанням особистості за сучасних умов, коли проектування використовується в різних галузях життєдіяльності людини. Участь студентів у колективному проекті забезпечує формування не тільки професійних, але і деяких особистісних якостей, які розвиваються під час виконання певного завдання і не засвоюються вербально. Цими якостями, насамперед, є здатність усвідомлювати власну відповідальність за вибір, уміння працювати у колективі, нести відповідальність за результат діяльності, здійснення аналізу виконаної діяльності.

Робота студента над навчальним проектом сприяє формуванню мотивації до практичної діяльності. Враховуючи попередню підготовленість студента, те, як він здійснює міжпредметні зв'язки, забезпечить послідовність у засвоєнні навчального матеріалу та сприятиме формуванню професійних знань, умінь і навичок.

Створення ситуації успіху під час захисту проекту дає можливість для подальшої пізнавальної діяльності студентів і розвитку комунікативних здібностей. Проектні технології у процесі практичної професійної підготовки дають змогу враховувати індивідуальні здібності студента, розвивати професійні якості, знання уміння та навички, реалізовувати проблемний, практично-діяльнісний і міждисциплінарний підхід у навчанні [10, с. 214].

Висновки. У підготовці майбутніх учителів початкової школи важливим є ознайомлення студентів з інноваційними технологіями навчання та формування навичок реалізовувати ці технології в подальшій професійній діяльності. З огляду на необхідність впровадження у навчання учнів початкової школи проектної технології актуальним завданням вищої школи є підготовка майбутніх педагогів до такого виду діяльності.

Використання проектної технології дає змогу практично використовувати здобуті знання, сформувати навички роботи в колективі, реалізувати

міжпредметний підхід у навчанні, створити кінцевий продукт як результат проектної діяльності.

Перспективами подальших наукових пошуків буде обґрунтування сутності, компонентів і рівнів готовності майбутніх учителів початкової школи до використання проектної технології у професійній діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білик В. Проектна діяльність – основна розвитку творчих здібностей молодших школярів. *Початкова школа*. 2013. № 5. С. 6–8.
2. Бодько Л. Метод проектів як засіб реалізації особистісно-орієнтованого навчання. *Початкова школа*. 2013. № 10. С. 1–4.
3. Войний О. Зміст проектної діяльності учнів. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2007. № 4. С. 7–9.
4. Грицай Н.Б. Метод проектів у методичній підготовці майбутніх учителів біології. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки*. 2012. Вип. 109. С. 182–191.
5. Демченко О.П. Проблеми використання проектної технології у навчально-виховній роботі з молодшими школярами. *Збірник наукових праць БДПУ. Педагогічні науки*. Бердянськ : БДПУ, 2009. № 2. С. 61–70.
6. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF> (дата звернення: 16.03.2019).
7. Коваль Л.В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова : монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2009. 375 с.
8. Національна доктрина розвитку освіти. *Освіта України*. 2002. № 33 (23 квітня). С. 4–6.
9. Пехота О.М., Прасол Н.О. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій в умовах інтеграції у світовий освітній простір. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* : збірник наукових праць / ред. Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О.Г. РОМАНОВСЬКИЙ. Харків : НТУ «ХПІ», 2015. Вип. 42 (46). С. 348–355.
10. Соболева С.М. Проектні технології та їх роль у процесі практично-професійної підготовки студентів економічних спеціальностей. *Наукові записки кафедри педагогіки*. Харків, 2012. Вип. XXVIII. С. 210–215.